

"משפחה כהלכה"

מדריך למורה

'משפחה כהלכה' - ספר לימוד בדינים
מותאם לתכנית הלימודים בתושב"ע בכיתה ג'

רשת חינוך חב"ד בארץ ישראל

אגף תוכניות וספרי לימוד

יוצא לאור ע"י רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש באה"ק אגף תוכניות לימודים וספרי לימוד

מיועד לבתי ספר חב"ד בלבד

יו"ר: הרב יוסף יצחק אהרונוב
מנהל כללי: הרב אליהו קריצ'בסקי
מנהלת אגף תוכניות לימודים: חנה פלדמן
עריכה ראשית ועריכה דידיקטית: אורה קפלון
ייעוץ דידיקטי: חנה פלדמן, יסכה אליצור

צוות כתיבה: יסכה אליצור, פנינה גולדצווילר, חי' מושקא ולנר, עלקי מרגליות

כתיבת סיפורים: דבירה גרוזמן
כתיבת סיפור מסגרת: יסכה אליצור
הגהה תורנית: הרב אלישיב קפלון
עריכת לשון: עליגל קפלון
הגהה ועריכה מגדרית: הדס אחיטוב

ניקוד: ר' אבי פרלשטיין
עיצוב: אסתי שיינר
איור: רחלי דויד

זכויות הקניין הרוחני, לרבות זכויות היוצרים והזכות המוסרית של היוצרים בספר זה, מוגנות. אין לשכפל, להעתיק, לסכם, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר, כל חלק מספר זה. כמו כן, אין לעשות שימוש מסחרי כל שהוא בספר זה, בכולו או בחלקים ממנו, אלא אך ורק לאחר קבלת רשות מפורשת בכתב מעמותת חינוך חב"ד שע"י רשת אהלי יוסף יצחק באה"ק.

מהדורת תשע"ו, 2016.

© כל הזכויות שמורות לעמותת חינוך חב"ד שע"י רשת אהלי יוסף יצחק באה"ק,
כפר חב"ד ת.ד. 613 טלפון: 03-5477005 אימייל: office@reshetch.org.il

להערות: orak@reshetch.org.il

תוכן העניינים

4	_____	מבוא
7	_____	משפחה כהלכה: אמצעי עזר
9		נושאי הלימוד בספרונים:
16	_____	ספרון 1: מתכוננים לשנה החדשה: חגי תשרי
41	_____	נספחים לספרון מס' 1
67	_____	ספרון 2: אני והחברה: בין אדם לחברו
99	_____	נספחים לספרון מס' 2
110	_____	ספרון 3: מאירים בחנוכה - חנוכה
127	_____	נספחים לספרון מס' 3
133	_____	ספרון 4: מתפללים ומברכים: תפילה וברכות
164	_____	נספחים לספרון מס' 4
174	_____	ספרון 5: מקפידים לאכול כשר: כשרות המאכלים
216	_____	נספחים לספרון מס' 5
230	_____	ספרון 6: 'והימים האלה נזכרים ונעשים': פורים ופסח
271	_____	נספחים לספרון מס' 6
274	_____	ספרון 7: מקבלים את התורה ומצפים לגאולה: שבועות ותעניות
305	_____	נספחים לספרון מס' 7
		נספחים
316	_____	הסבר והצעות לפעילויות סביב הישג 4 - מבנה
319	_____	מילון מושגי בסיס בהלכה
325	_____	רשימת מקורות

משפחה כהלכה - מדריך למורה

מבוא

לימוד ההלכה הוא אבן היסוד בבניית אישיותו של הילד החסידי. ההלכה היא ההליכה והיא מלווה אותנו בכל תחומי החיים. המטרות בחינוך חסידי הן שהתלמידים יהיו בקיאים בהלכות, ידעו להתמצא בספרי ההלכה ויגלו מוטיבציה ורצון לקיים את ההלכה בהידור מתוך יראת שמים אמיתית ואהבת ה'.

'משפחה כהלכה' נבנתה כסדרת ספרונים המספרת את סיפורה של 'משפחה כהלכה' אבא ששון אמא שמחה וילדיהם מנוחי ברוכי. כל ספרון מספר את סיפורה של המשפחה המתחבטת בשאלות הלכתיות וערכיות בחייהם. כך נוצרת בתלמיד תחושת הזדהות עם הדמויות ורצון לדמות להן ולנהוג כהלכה. מעבר לכך, התלמיד טועם אווירה של משפחה חסידית אותנטית המנסה לנהוג בהידור ולפנים משורת הדין תוך אזכור של סיפורי חסידים והשראה מדמויות חסידיות.

את המשפחה מלווה "עפרונית" - ציפור-עיפרון המפנה את תשומת הלב להקניית מיומנויות בהלכה.

בנוסף יובאו בפני התלמידים ליקוטי הלכות מבוארות, בלשון הלכתית אך מותאמת גיל, וכמובן משימות בהתאם. הערכה כוללת גם נספחים ומצגות שתפקידם יבואר בהמשך.

הסדרה כוללת שבעה ספרונים. כל ספרון מוקדש לנושא אחר בהלכה. בכל ספרון מוצגים חייה של משפחה כהלכה, מקבץ הלכות ומשימות המשלבות ידע, הבנה, מיומנויות ומשימות הפנמה בהתאם להישגים הנדרשים בהלכה במשרד החינוך.

נושאי הספרונים:

1. חגי תשרי
2. בין אדם לחברו
3. חנוכה
4. תפילה וברכות
5. פורים פסח
6. כשרות
7. שבועות ותעניות

עקרונות התכנית:

התכנים

- תוכני הספרונים מקבילים לידע הלכתי בסיסי הנדרש בתכנית הלימודים של הממ"ד תוך מתן דגש לפן הערכי חסידי.
- מושגי יסוד שיש להם הרחבה ערכית ותורנית רחבה, יקבלו בספר הגדרה בסיסית של המושג. אפשר להעשיר את הדיון הכיתתי בעזרת ההנחיות במדריך למורה ואמצעי עזר שונים.
- המצגות מתמקדות בהעשרה ערכית ובמשחקי סיכום להלכות הנלמדות. ישנן גם מצגות העשרה ללימוד עצמי.

המבנה

- **קומיקס פותח וסוגר** - כל יחידת הוראה בספרון פותחת בקומיקס פותח המציף בדרך חווייתית את מטרות ההוראה ביחידה, וכן קומיקס סוגר הנותן לתלמידים אמצעים לבחון את עצמם בתום לימוד היחידה.
- **אצלנו במשפחה** - יחידות הלימוד משובצות בסיפורים מחייה של 'משפחה כהלכה' המעלה את הנושאים ההלכתיים. לאחר הסיפור מובא מקבץ הלכות. מומלץ לפתח בתלמידים את היכולת להשוות בין ההלכה לבין יישומה בחייה של משפחה זו. ישנן משימות המופנות למטרה זו.
- **מקבצי הלכות ומושגי הלכה** - ההלכות מובאות במקבצים מעובדות מקצור שולחן ערוך בהתאם לגיל הלומדים ותוך שמירה על לשון המקור. פעמים רבות, לצד מקבץ ההלכות, מופיעים מושגי תוכן ומושגי יסוד בהלכה הנלמדים בהקשר של ההלכות הנלמדות.
- **משימות** - לאחר מקבץ ההלכות מובאות משימות הקשורות להישגים השונים.
- **אני ומשפחתי** - מדור המחבר את נושא השיעור עם בית התלמיד, שההלכה יוצאת מתחומי השיעור גם לחיי היומיום והתלמידים יהיו נר להאיר בביתם.

דרכי ההוראה

- שיטת הלימוד מדורגת ומתייחסת לשישה הישגים המרכיבים את הוראת ההלכה, בהתאם למסמך ההישגים בהוראת ההלכה של הממ"ד: יסודות התורה שבעל פה, מושגים, לשון חכמים, מבנה, הבנה ויישום, ערכים. בצד כל מטרה כתוב ההישג שאליו היא מתייחסת. דרך לימוד זו תורמת ללמידה משמעותית המחברת את התלמיד עם יישום ההלכה מתוך הבנה, התבוננות והפנמה. [לחצו כאן להרחבה בנושא ההישגים בהלכה.](#)

• התכנית נותנת לתלמיד כלים ומיומנויות ללמידה עצמית של הלכה ומטרתה לפתח לומד אוטונומי בהלכה.

הפלטפורמה החווייתית של התכנית

• הפלטפורמה החווייתית היא משפחה הכוללת אב ואם, ושני ילדים. למשפחה מתלווה דמות בדיונית ומואנשת: "עפרונית" - דמות ציפור-עיפרון, שמלמדת ומזכירה מיומנויות כגון: שאלת שאלות, גדרי ההלכה, איתור פרטים מפסוקי תורה וכדומה.

הספרונים מביאים סיפורים מחיי המשפחה המשולבים בדילמות ובאירועים הקשורים להלכה.

משפחה כהלכה - אמצעי עזר

לרוב הספרונים מתלווים אמצעי עזר שונים העומדים לרשות המורה.

טבלת אמצעי העזר לספרוני ההלכה

נושא הספרון	אמצעי העזר	פירוט	הערות
מתכוננים לשנה החדשה: חגי תשרי	מצגות	מצגת ליחידה 1: חודש אלול	חגי תשרי מלאי תוכן מגוון, הלכתי ומחשבתי, אך הזמן ללימוד מוגבל. מטרת המצגות היא להתמקד בחזרה של ההלכות ובהעמקה של הרעיונות הערכיים הקשורים לימים אלה של חגי תשרי. המצגת מגוונת את ההוראה, נותנת מענה חזותי ללומד ומאפשרת למידה עצמית בבית בחג הסוכות.
		מצגת ליחידה 1: חודש אלול - מדריך למורה	
		מצגת מס' 1 ליחידה 2: משחק השופר	
		מצגת מס' 2 ליחידה 2: שופר	
		מצגת מס' 2 ליחידה 2: שופר: מדריך למורה	
		מצגת מס' 1 ליחידה 3: תשובה	
		מצגת מס' 1 ליחידה 3: תשובה - מדריך למורה	
		מצגת מס' 2 ליחידה 3: תפילות יום הכיפורים	
		מצגת מס' 2 ליחידה 3: תפילות יום הכיפורים - מדריך למורה	
		מצגת מס' 1 ליחידה 4: ארבעה מינים	
		מצגת 1 ליחידה 4: ארבעה מינים - מדריך למורה	
		מצגת מס' 2 ליחידה 4: שמיני עצרת ושמחת תורה	
מצגת מס' 2 ליחידה 4: שמיני עצרת ושמחת תורה - מדריך למורה			
אני והחברה: בין אדם לחברו	מצגת	מצגת ליחידה 4: צדקה	
		מצגת ליחידה 4: צדקה - מדריך למורה	
מאירים בחנוכה: חנוכה	מצגת	מצגת ליחידה 1: חנוכה	
		מצגת ליחידה 1: חנוכה - מדריך למורה	
מקפידים לאכול כשר: כשרות המאכלים	סרטונים	סרטון 1: קדושים תהיו	נושא הכשרות מומחש על ידי סרטונים המכילים בעיקר הדגמה.
		סרטון 2: איסור אכילת דם	
		סרטון 3: איסור אכילת שרצים	
		סרטון 4: איסור אכילת בשר בחלב - הפרדה בכלים	
		סרטון 5: איסור אכילת בשר בחלב - ממתנים בין בשר לחלב	
		סרטון 6: מהדרים בכשרות	
משחק	משחק משולב בחוברת ובהכנה עצמית במהלך הלימוד	המשחק מפתח מיומנות של שאילת שאלות בהלכה.	

הערות	פירוט	אמצעי העזר	נושא הספרון
פיתוח מיומנות של יישום דרך למידה משמעותית.	הצעה להפקה עצמית של סרטוני אירועים בהלכה - בתכנון		'והימים האלה נזכרים ונעשים': פורים פסח
	הצעה להפקה עצמית של סרטוני אירועים בהלכה - בתכנון		מקבלים את התורה ומצפים לגאולה: שבועות ותעניות

נושאי הלימוד והספרונים

- נושאי התכנית מותאמים לתכנית המעודכנת של החמ"ד במשרד החינוך.
- הנושאים המסומנים ב-# הם נושאי העשרה.
- כאשר אין פירוט של תתי נושאים בנושאי ההעשרה, ניתן שיקול דעת למורה מה ללמד.
- בפרישת התכנית לא מובא הספר 'הלכות והליכות' כיוון שמקבצי ההלכה מובאים לתלמידים בסדרת הספרונים: 'משפחה כהלכה'.

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
+ 31 #16		מעגל השנה
#5 + 13		מתכוננים לשנה החדשה: חגי תשרי - ספרון 1
		חודש אלול (בהתאם לזמן תחילת שנת הלימודים)
		מנהגים ודינים
	1 מצגת חודש אלול	• הכנות לימים הנוראים ודיני חודש אלול בהקשר של תשובה, תפילה וצדקה
		היבטים ערכיים #
	1 מצגת תשובה	• 1. חשבון נפש (שופר כמעורר לתשובה) • 2. "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה"
		ראש השנה
		המקורות לחג
	2 מצגת שופר	• המקור לשופר - איילו של אברהם אבינו: בראשית, וירא כב, יג #
		מנהגים ודינים
	2 מצגת שופר	• סימני החג, תשליך, שופר - בהקשר של ראש השנה #
	2 מצגת	• דיני השופר והתקיעה בו
		תפילות וקריאה בתורה
	2 מצגת	• קריאת התורה - בהקשר של הזכרת זכות עקדת יצחק בדין
	2 מצגת	• מחזור: "היום יעמיד במשפט", סדר התקיעות במחזור #
		היבטים ערכיים#
	2 מצגת שופר	• השופר כמוטיב להזכרת זכויות ביום הדין: (משל הבגדים של "מציל המלך" שבגד - איילו של אברהם)

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
		יום הכיפורים
		• מנהגים ודינים
		• תשובה וסליחה בעשרת ימי תשובה
	3	• כפרות (אזכור) #
		• סעודות בערב יום הכיפורים (אזכור) #
		• ליל יום הכיפורים
		התפילות והקריאה בתורה
	מצגת תפילות יום הכיפורים	• וידוי וערך התפילה
		היבטים ערכיים
	מצגת תפילות יום הכיפורים	• כוחה של תשובה • ערך הסליחה • כוונת הלב בהקשר של התפילות #

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
חג הסוכות		
המקורות לחג		
4		<ul style="list-style-type: none"> • הסוכות במדבר (ויקרא כג, מב) • הסיבה לסוכה בחודש השביעי
מנהגים ודינים		
4		<ul style="list-style-type: none"> • דיני ישיבה בסוכה • כבוד הסוכה • ברכה על הסוכה • אכילת קבע וחיוב בסוכה • נשים וסוכה • ערב סוכות
	מצגת ארבעה מינים והושענא רבה ללימוד עצמי	<ul style="list-style-type: none"> • נטילת לולב והקפות
	מצגת ארבעה מינים והושענא רבה ללימוד עצמי	<ul style="list-style-type: none"> • הושענא רבא
	מצגת שמחת תורה ושמיני עצרת	<ul style="list-style-type: none"> • שמיני עצרת ושמחה תורה
תפילות החג		
	מצגת שמחת תורה ושמיני עצרת	<ul style="list-style-type: none"> • תפילת הגשם#
היבטים ערכיים#		
	מצגת שמחת תורה ושמיני עצרת	<ul style="list-style-type: none"> • ה' הוא אדון העולם: נענוע לארבע רוחות השמים - סמל שהכול שייך לה' תפילת הגשם (גבורות גשמים), הכרת התפיסה שמפתח הגשם (פרנסה) בידי ה'

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
#1 + 4	מאירים בחנוכה: חנוכה - ספרון 3	
	המקורות לחג	
	1	• סיפור הנס
	מנהגים ודינים	
	1	• מנהגי החג (דמי חנוכה, סביבון)
	2	• דיני הדלקת הנרות
	3	• החנוכייה הכשרה
	תפילות וקריאה בתורה	
	1	• על הניסים
	היבטים ערכיים #	
	1 מצגת - גבורה יהודית	• חנוכה - גבורה יהודית
	2	• הדלקת נר חנוכה - מוסיף והולך
	#1 + 3	'והימים האלה נזכרים ונעשים': פורים - ספרון 6
המקורות לחג		
1		• חג הפורים: סיפור המגילה
מנהגים ודינים		
2		• דיני מצוות פורים (משלוח מנות, מתנות לאביונים, מקרא מגילה בבית הכנסת)
היבטים ערכיים #		
	השמחה מובילה לנתינה והנתינה מובילה לשמחה אמיתית	
#2+ 8	'והימים האלה נזכרים ונעשים': פסח - ספרון 6	
	המקורות לחג	
	3	• שמות החג • מקור למצת מצווה #
	מנהגים ודינים	
	3	• חיוב אכילת מצה בליל הסדר # • הברכות שמברכים באכילת מצה #
	4	• הגדרת חמץ • בדיקת חמץ וביעור חמץ • מכירת חמץ #
	5	• שריפת חמץ • סוף זמן אכילת חמץ (מתי ומה אומרים)

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
		תפילות וקריאה בתורה
	7	• היכרות עם ההגדה • מעות חיטין
		היבטים ערכיים#
	7	• "הא לחמא עניא" - כל דכפין בהקשר של קמחא דפסחא • החסד והנתינה בזיקה למעות חיטין • הודיה על הניסים
#2+ 3		מקבלים את התורה ומצפים לגאולה: שבועות ותעניות - ספרון 7
		המקורות
	3	• עלייה לרגל - הפסוק 'שלוש פעמים בשנה'
	1	• סיפור רבי עקיבא ורשב"י
		מנהגים ודינים
	1	• מנהגי אבלות בימי הספירה#
	2	• חג מתן תורה - ברכת התורה#
	3	• שמחה ביום טוב
		קריאה בתורה
	2	• עשרת הדיברות (קריאה בתורה)
		היבטים ערכיים
	1	• ערכים - אהבת ישראל - רבי עקיבא, רשב"י
#1		• הכותל המערבי, המקדש בתפארתו
#3		תעניות #- ספרון 7
	4	• בין המצרים (מקור, משמעות, יז בתמוז)
	5	• דיני תשעת הימים ותשעה באב
+ 24 #11		בין אדם למקום
#6		מתפללים ומברכים: תפילה וברכות - ספרון 4
		מהות והיבטים ערכיים #
	1	שבח, בקשה והודיה בתפילה
	4	תפילה כהזדמנות
	3	תפילה - כוונה לעמוד לפני המלך

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
		תפילה הלכה למעשה #
	2	• תפילת העמידה - תוכן ומבנה
	3	• תפילת העמידה - אופן התפילה (כיוון, כוונה וצורה)
	4	• תפילת העמידה - צורת התפילה: כריעות והשתחויות
#2 +5		מתפללים ומברכים: תפילה וברכות - ספרון 4
		מקור וטעם
	5	• מקור מצוות ברכת המזון מהתורה, ערך ההודיה#
	6	• מצוות ברכות ראשונות מדרבנן, בקשת רשות#
		הלכות ברכת המזון
	5	• ברכת המזון - כמות, דינים כלליים#
	5	• ברכת המזון - תוכן ומבנה
	6	• ברכות ראשונות - סוגי הברכות
		שינון והתמצאות בסידור
		• ברכות ראשונות ואחרונות
14		מקפידים לאכול בשר: בשרות המאכלים - ספרון 5
		מקור וטעם
	1	• מקור מצוות בשרות - 'קדושים תהיו'
	1	• עם ישראל מובדל מהעמים
	א3	• המקור לאיסור בשר וחלב
		דיני בשרות
	1	• גדרי יסוד בכשרות בשר עופות ודגים
	2	• איסור אכילת דם
	2	• איסור אכילת שרצים ותולעים
	א3	• איסור אכילה, הנאה ובישול של בשר וחלב
	א3	• איסור ערבוב בין בשר וחלב
	ב3	• דיני הפרדה בכלים
	ג3	• דיני המתנה בין בשר וחלב
	ד3	• דיני הפרדה בבישול בשר וחלב
	ה3	• זהירות באכילת בשר וחלב בשולחן אחד
	4	• הכשרים
	4	• תרומות ומעשרות (כמושג)

מס' שעות	יחידה מס' בספרון משפחה כהלכה	הנושא
#3	שבת	
	מקור וטעם	
		• קדושת השבת זכר למעשה בראשית
		• השבת כמתנה וכמנוחה
	זכור את יום השבת	
		• כבוד ועונג שבת
		• הדלקת נרות לכבוד השבת
		• הנהגה ביום השבת
	תפילות שבת	
		• קבלת שבת - לכה דודי
#3 + 5	בין אדם לחברו	
	אני והחברה: בין אדם לחברו - ספרון 2	
	1	• השבת אבדה (מקור, סימן והכרזה)
	2	• אהבת ישראל #
	3	• נקימה ונטירה #
	4	• ביקור חולים #
	5 מצגת צדקה	• צדקה
60 #30+	סה"כ שעות	